

MINISTERUL EDUCAȚIEI, CULTURII ȘI CERCETĂRII
AL REPUBLICII MOLDOVA

CURRICULUM DE BAZĂ:
competențe pentru
educația și învățământul extrașcolar

Chișinău, 2020

CZU 37.091(073)

C 95

Aprobat la ședința Consiliului Național pentru Curriculum
din cadrul Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova
Proces-verbal nr.27 din 27.11.2020, Ordin nr.1336 din 01.12.2020

Coordonatori generali:

Natalia GRÎU, *Secretar de Stat în domeniul Educației, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*

Valentin CRUDU, *Șef Direcție Învățământ General, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*

Coordonator științific:

Vladimir GUȚU, *doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

Coordonator operațional:

Viorica MARȚ, *consultant principal, Direcția Învățământ General, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*

Autori:

Nicolae BRAGARENCO, *doctor în pedagogie, lector universitar, Universitatea de Stat de Educație Fizică și Sport*

Alina BURDUH, *cadru didactic, Instituția Publică Liceul Teoretic „Mihail Kogălniceanu”, Chișinău*

Marina COSUMOV, *doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat „Alecu Russo”, Bălți*

Daniela COTOVIȚCAIA, *specialist principal, ANCE, Ministerul Educației, Culturii și Cercetării*

Viorica FLOREA, *doctor în științe ale educației, Centrul Educației Estetice „Lăstărel”, Chișinău*

Vladimir GUȚU, *doctor habilitat în pedagogie, profesor universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

Maia ȘEVCIUC, *doctor în pedagogie, conferențiar universitar, Universitatea de Stat din Moldova*

Carolina ȚURCANU, *doctor în drept, conferențiar cercetător, Universitatea de Stat din Moldova*

Tehnoredactare și design electronic:

Carolina ȚURCANU

Elaborat la comanda Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova și în cadrul Proiectului instituțional "Cadru conceptual, metodologic și managerial al educației nonformale în Republica Moldova", cifrul 20.80009.0807.23.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

CURRICULUM DE BAZĂ: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar/ Nicolae Bragarenco, Alina Burduh, Marina Cosumov, Daniela Cotovițaia [et al.]; coordonatori generali: Natalia Grîu, Valentin Crudu; coordonator științific: Vladimir Guțu; Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. – Chișinău: CEP USM, 2020. – 35 p.

Referințe bibliogr.: p.34 (12 tit.). – 400 ex.

ISBN 978-9975-152-67-9

ISBN 978-9975-152-67-9

© MECC
© GUȚU VLADIMIR

CUPRINS:

PRELIMINARII	5
1. COMPETENȚE-CHEIE PENTRU ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII	
1.1. Competențe de alfabetizare	10
1.2. Competențe multilingve	11
1.3. Competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii	11
1.4. Competențe digitale	12
1.5. Competențe personale, sociale și de a învăța să înveți	13
1.6. Competențe cetățenești	14
1.7. Competențe antreprenoriale	15
1.8. Competențe de sensibilizare și expresie culturală	16
2. COMPETENȚE GENERALE PE DOMENII ALE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR	
2.1. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul <i>Cultură și Societate</i>	17
2.2. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul <i>Arte</i>	18
2.3. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul <i>Știință. Tehnică. Tehnologii</i>	19
2.4. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul <i>Sport, Turism și Agrement</i>	20
3. COMPETENȚE SPECIFICE PENTRU PROFILURILE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR	
3.1. Domeniul <i>Cultură și Societate</i>	21
3.1.1. Competențe specifice profilului <i>Social-pedagogic</i>	21
3.1.2. Competențe specifice profilului <i>Social-psihologic</i>	21
3.1.3. Competențe specifice profilului <i>Social-economic</i>	22
3.1.4. Competențe specifice profilului <i>Intercultural, Etnocultural</i>	22
3.1.5. Competențe specifice profilului <i>Democrație și drepturile omului</i>	23
3.1.6. Competențe specifice profilului <i>Etnografie</i>	23
3.2. Domeniul <i>Arte</i>	23
3.2.1. Competențe specifice profilului <i>Muzică</i>	23
3.2.2. Competențe specifice profilului <i>Arta dramatică/ teatrală.</i> <i>Cinematografia</i>	24
3.2.3. Competențe specifice profilului <i>Arta coregrafică</i>	25
3.2.4. Competențe specifice profilului <i>Arte plastice/ vizuale; decorative</i>	25
3.3. Domeniul <i>Știință. Tehnică. Tehnologii</i>	26
3.3.1. Competențe specifice profilului <i>Matematică și Științe</i>	26
3.3.2. Competențe specifice profilului <i>Științe ecologo-biologice</i>	26
3.3.3. Competențe specifice profilului <i>Științe tehnice</i>	27
3.3.4. Competențe specifice profilului <i>Tehnologii informaționale</i> <i>și comunicaționale</i>	27

3.3.5. Competențe specifice altor profiluri: <i>Modelarea artistică; Colaje decorațiuni; Artă culinară și sănătatea; Reciclarea creativă; Meșteșuguri populare etc.</i>	27
3.4. Domeniul <i>Sport, Turism și Agrement</i>	28
3.4.1. Competențe specifice profilului <i>Sport recreativ</i>	28
3.4.2. Competențe specifice profilului <i>Sport aplicativ</i>	28
3.4.3. Competențe specifice profilului <i>Sport adaptiv</i>	29
3.4.4. Competențe specifice profilului <i>Turism</i>	29
3.4.5. Competențe specifice profilului <i>Sport de performanță/ pregătire sportivă</i>	30
4. TAXONOMIA COMPETENȚELOR	
4.1. Domeniul de cunoaștere și înțelegere	31
4.2. Domeniul de aplicare și operare cu entități de cunoaștere	31
4.3. Domeniul de integrare și transfer	33
REFERINȚE BIBLIOGRAFIE	34

PRELIMINARII

CURRICULUM DE BAZĂ: competențe pentru educația și învățământul extrașcolar este un document de pionierat pentru Republica Moldova, precum și un document de politici educaționale.

Actualitatea elaborării unui astfel de document, care ar stabili clar finalitățile pentru educația extrașcolară (nonformală), este determinată de mai mulți factori:

- necesitatea creării unui cadru teleologic al educației și învățământului extrașcolar;
- necesitatea corelării sistemului de finalități din învățământul formal cu cele din învățământul nonformal;
- necesitatea racordării la competențele-cheie pentru educația pe parcursul întregii vieți (Bruxelles, 22 mai 2018).
- necesitatea asigurării coerenței dintre diferite categorii de competențe.

În acest document *competența* este definită ca un sistem integrat de cunoștințe, abilități, atitudini și valori, dobândite, formate și dezvoltate prin învățare, a căror mobilizare permite identificarea și rezolvarea diferitor probleme în diverse contexte și situații [8, p.19].

Această definiție este coerentă cu caracteristicile de bază ale competenței formulate de J.Henry și V.Cormier [9]:

- *este complexă* – integrează cunoștințele, strategiile, abilitățile, atitudinile într-un proces complex de manifestări; mobilizează ciclic și repetat, în contexte din ce în ce mai complexe, un proces care solicită simultan toate componentele sale, deci competența se dezvoltă gradual;
- *este relativă* – deși este o finalitate a educației, competența nu obține niciodată o formulă finală, ea dezvoltându-se continuu pe parcursul vieții;
- *este potențială* – spre deosebire de o performanță, care poate fi măsurată sau constatată și se referă la trecut sau la prezent, competența poate fi proiectată și evaluată, posibilitatea mobilizării sale generând diferite performanțe în viitor, în diferite contexte de învățare independentă;
- *este exercitată într-o anumită situație* – se dezvoltă gradual prin modificarea situațiilor educaționale;
- *este transferabilă* – se aplică în situații noi (schimbând mijloacele sau îmbunătățind procedurile);
- *este conștientizată și asociată necesităților și intențiilor* – include ideea de finalitate

și poate fi gestionată de cel care o deține, avansându-se astfel în metacogniție (cunoașterea-de-sine-însuși, socratică).

În contextul definițiilor și al caracteristicilor sale aducem următoarele concretizări terminologice. Competența, în diferite forme ale sale de manifestare și de complexitate, reprezintă ca finalitate:

- 1) un rezultat măsurabil obținut în cadrul procesului educațional;
- 2) un obiectiv proiectat (ceea ce profesorul intenționează să realizeze în procesul educațional);
- 3) un obiectiv terminal (ceea ce trebuie să atingă elevul în procesul educațional);
- 4) un obiectiv de învățare/ educație (ceea ce real a achiziționat elevul).

În funcție de finalitate/ rezultat, competența se prezintă în cel puțin două forme: a) de proces – realizarea unor acțiuni, activități; b) de produs al actului de învățare: proiecte, modele, scheme, poezii, machete etc.

În sens psihologic, competența reprezintă o achiziție comportamentală complexă, nesecabilă, indivizibilă, neoperațională.

Totodată, în documentul de față se acceptă următoarea structură a **competenței**:

A.

- *acțiune/ activitate reprezentată printr-un verb;*
- *tipul de finalitate (cunoaștere și înțelegere, aplicare-operare, integrare și transfer);*
- *aspectul condițional al finalității (domeniul, disciplina, tipul de activitate, subiectul);*
- *indicator general privind nivelul de realizare a acțiunii sau a produsului în contextul dat de învățare/ educație.*

Structura competenței în funcție de finalitate (pe exemplul domeniului ARTE)

Nr. crt.	Verb: acțiune/ activitate	Domeniul/ disciplina/ subiectul	Nivelul/ modalitatea/ norma	Context
1.	Receptarea	muzicii	în situații de învățare și cotidiene	manifestând interes pentru cunoașterea sinelui și a lumii prin artă.

B.

- *cunoștințe;*
- *capacități;*
- *atitudini;*
- *valori în integritatea lor.*

Structura cunoștințelor:

A.

teorii generale – teorii particulare, legi/ legități generale – legi/legități particulare, noțiuni generale – noțiuni particulare, principii generale – principii particulare, concepții generale – concepții particulare, procese generale – procese particulare, fenomene generale – fenomene particulare, fapte generale – fapte particulare, date generale – date particulare...

B.

- *declarative*
- *procedurale;*
- *condiționale;*
- *atitudinale.*

Structura capacităților:

- *cognitive:* analiză-sinteză, comparare-disimilare, inducție-deducție, clasificare, categorizare, descriere, algoritmizare etc.;
- *psihomotrice:* generale, fine, de ritm;
- *sociale, comportamentale.*

Structura atitudinilor:

- *atitudine față de sine însuși;*
- *atitudine față de ceilalți, față de societate;*
- *atitudine față de muncă și rezultatele ei;*
- *atitudine față de natură.*

Structura sistemului de valori:

A.

- *valorile general umane/ fundamentale (valori-scopuri): adevărul, binele, dreptatea, frumosul etc.;*
- *valorile democratice (valori-mijloace): libertatea, drepturile omului, solidaritatea, toleranța etc.*

B.

- *valori morale*
- *valori politice*
- *valori juridice*
- *valori istorice*
- *valori estetice*
- *valori religioase*
- *valori educaționale*
- *etc.*

C.

- *valori naționale: tradiții, obiceiuri, cultura etc.*

Așadar, prezentul *Curriculum de bază* reprezintă componenta reglatorie a Curriculumului Național.

În această formă, documentul are ca destinatari concepatorii de curricula în domeniul educației extrașcolare (nonformale), cadrele didactice, autorii de manuale, factorii de decizie, specialiștii în domeniul Științelor Educației, precum și toți cei interesați de problematica educației extrașcolare (nonformale).

1. COMPETENȚE-CHEIE PENTRU ÎNVĂȚAREA PE TOT PARCURSUL VIEȚII*

Competențe-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții [10]:

- competențe de alfabetizare;
- competențe multilingvistice;
- competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii;
- competențe digitale;
- competențe personale, sociale și de a învăța să înveți;
- competențe cetățenești;
- competențe antreprenoriale;
- competențe de sensibilizare și expresie culturală.

(Bruxelles, 22 mai 2018)

Competențele-cheie/ transversale constituie o categorie curriculară esențială. Definite la un nivel înalt de abstractizare și generalizare, acestea consemnează așteptările societății, vizând atât parcursul școlar al copiilor/ elevilor în ansamblul său, cât și performanțele cele mai generale care ar trebui atinse de ei la finele școlarizării (a unor trepte de școlarizare), inclusiv prin educația extrașcolară (nonformală).

Competențele-cheie/ transversale constituie expresia opțiunilor politicilor educaționale, precum și a tipului de personalitate care se propune a fi format.

Totodată, competențele-cheie/ transversale sunt stipulate în următoarele documente, care reflectă tendințele dezvoltării pe plan internațional: Noile recomandări ale Consiliului European privind competențele-cheie (22 mai 2018); Raportul Comisiei Internaționale pentru Educație în secolul XXI, Recomandările UNESCO etc.

Competențele-cheie sunt acele competențe de care au nevoie toți cetățenii pentru împlinirea și dezvoltarea personală, ocuparea unui loc de muncă, incluziune socială, un stil de viață durabil, o viață de succes în cadrul unor societăți pașnice, o gestionare a vieții care ține seama de aspecte legate de sănătate și cetățenie activă. Acestea sunt dezvoltate în perspectiva învățării pe tot parcursul vieții, începând din copilăria mică și pe tot parcursul vieții adulte, prin intermediul învățării formale, nonformale și informale, în toate contextele, inclusiv familie, școală, locul de muncă,

* Recomandările Consiliului European privind *competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*. Bruxelles, 22 mai 2018.

vecinătate și alte comunități.

Toate competențele-cheie sunt considerate la fel de importante; fiecare dintre acestea contribuie la o viață de succes în societate. Competențele pot fi aplicate în diferite contexte și în diferite combinații. Ele se suprapun și se întrepătrund; aspectele esențiale dintr-un domeniu pot sprijini competențele dintr-un alt domeniu. Abilități cum ar fi gândirea critică, soluționarea problemelor, munca în echipă, abilități de comunicare și negociere, abilitățile analitice, de creativitate și abilitățile interculturale fac parte integrantă din competențele-cheie (Recomandările Consiliului European privind competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții, Bruxelles, 22 mai 2018).

1.1. Competențe de alfabetizare

Competențele de alfabetizare reprezintă sinergia competențelor cognitive (a identifica, a înțelege, a exprima, a crea și a interpreta concepte, fapte, fenomene, sentimente, opinii), competențelor de comunicare și de stabilire a conexiunilor cu alte persoane. Alfabetizarea, în acest context, reprezintă baza pentru continuarea învățării, interacțiunii lingvistice și sociale. Competențele de alfabetizare sunt în mare parte în corespundere cu "cunoștințele funcționale".

- *Competența de a identifica, a înțelege, a exprima, a crea și a interpreta concepte, fapte, fenomene, sentimente, opinii în cadrul diferitor discipline și în cadrul diferitor contexte.*
- *Competența de a comunica și de a stabili conexiuni cu alte persoane.*
- *Competența de comunicare nonverbală/ paraverbală.*
- *Competența de comunicare sincronă și asincronă prin utilizarea TIC.*
- *Competența de comunicare în limba maternă, în limbile străine în vederea dezvoltării competențelor de alfabetizare (a învăța și în alte limbi decât în cea maternă).*
- *Competența de comunicare: înțelegere, citire, scriere, vorbire într-o gamă largă de situații și utilizarea diferitor tipuri de surse de căutare, culegere și prelucrare a informației, manifestând gândire critică și constructivă.*
- *Competența de utilizare a limbii într-un mod pozitiv și responsabil din punct de vedere social, manifestând înțelegerea impactului limbajului asupra celorlalți.*

1.2. Competențe multilingve

Competențele multilingve țin de utilizarea mai multor limbi în mod adecvat și eficient pentru a comunica. Ele sunt în mare parte conexe cu cele de alfabetizare, bazate pe abilitatea de a înțelege, exprima și interpreta concepte, gânduri, sentimente, fapte și opinii, atât în formă orală, cât și scrisă (audierea, vorbirea, lectura și scrierea), în diferite situații de viață socială și culturală conform dorințelor și nevoilor fiecăruia. Competențele multilingve integrează componentele lingvistică, istorică și interculturală și se bazează pe abilitatea de a juca rolul de mediator în cazul unor diferențe de limbi și de medii de comunicare (Cadrul European comun de referință pentru limbi).

- *Competența de cunoaștere a vocabularului și a gramaticii funcționale în mai multe limbi, precum și cea de cunoaștere a principalelor tipuri de interacțiuni verbale și registre de limbă, a convențiilor sociale, a aspectelor culturale și a variabilității limbajului.*
- *Competența de a înțelege mesajele orale, de a iniția, continua și termina conversații și de a citi, înțelege și redacta texte ce răspund nevoilor individului, cu diferite niveluri de competență în diferite limbi, utilizând mijloace în mod adecvat și învățând limbile în mod formal, nonformal și informal pe tot parcursul vieții.*
- *Competența de a exprima atitudine pozitivă față de diversitatea culturală, interesul și curiozitatea pentru limbi și comunicarea interculturală, respectul pentru profilul lingvistic al fiecărei persoane, aparținând minorităților și/ sau provenind din familii de imigranți, precum și recunoașterea limbii sau a limbilor oficiale ale unei țări drept cadru comun ce asigură interacțiunile societale.*

1.3. Competențe în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii

Competențele în știință, tehnologie și inginerie implică înțelegerea schimbărilor cauzate de activitatea umană și a responsabilității fiecărui cetățean și cuprind principiile de bază ale naturii, conceptele științifice, teorii, metode fundamentale, produse și procese tehnologice, precum și înțelegerea impactului științei, tehnologiei, ingineriei și a activităților umane în general asupra naturii.

Competențele în domeniul matematicii sunt definite drept capacitatea de a dezvolta și de a folosi gândirea și raționamentul matematic pentru a rezolva problemele în

diferite contexte.

Competențele din această categorie presupun capacitățile de analiză critică și curiozitate, o preocupare pentru aspectele etice și susținerea atât a siguranței, cât și a durabilității mediului.

Competențele în domeniul științei, tehnologiei, ingineriei și matematicii se dezvoltă pe parcursul învățământului general (și pe parcursul întregii vieți) începând cu educația timpurie la domeniul *Științe și tehnologii*, apoi cu clasele primare la disciplina *Științe* și continuă în cadrul studierii unor discipline speciale (autonome sau integrate) – matematică, fizică, chimie, biologie, informatică etc. (*a se vedea* competențele specifice disciplinelor șolare).

1.4. Competențele digitale

Competențele digitale implică utilizarea corectă, critică și responsabilă a tehnologiilor digitale, precum și utilizarea acestora pentru învățare și participarea activă în viața socială. Acestea includ alfabetizarea informațională și procesarea datelor, comunicarea și colaborarea în medii digitale, alfabetizarea mediatică, crearea de conținuturi digitale (inclusiv programarea), securitatea digitală (inclusiv bunăstarea digitală și competențele legate de securitatea informatică), aspectele legate de proprietatea intelectuală, soluționarea problemelor și gândirea critică.

- *Înțelegerea modului în care tehnologiile digitale sprijină comunicarea, creativitatea și inovația și conștientizarea oportunităților, limitărilor, efectelor, impactului și a riscurilor acestora.*
- *Înțelegerea principiilor generale, mecanismelor și logicii care stau la baza tehnologiilor digitale evolutive, cunoașterea funcțiilor de bază și utilizarea diverselor dispozitive digitale, a programelor și rețelelor în învățare, în activitățile extracurriculare, în viața cotidiană.*
- *Abordarea critică a validității, fiabilității și impactului informațiilor și datelor puse la dispoziție prin mijloace digitale și conștientizarea principiilor juridice și etice referitoare la utilizarea tehnologiilor digitale.*
- *Utilizarea tehnologiilor digitale pentru a-și susține cetățenia activă și incluziunea socială, colaborarea cu ceilalți și creativitatea față de obiectivele personale, sociale sau antreprenoriale.*

- *Utilizarea, accesarea, filtrarea, evaluarea, crearea, programarea și partajarea conținuturilor digitale.*
- *Gestionarea și protejarea informațiilor, conținuturilor, datelor și identităților digitale.*
- *Manifestarea unei atitudini reflectivă și critice, dar curioasă, deschise și de perspectivă față de tehnologiile și conținuturile digitale.*
- *Abordarea etică, sigură și responsabilă a utilizării instrumentelor cu acțiune digitală.*

1.5. Competențele personale, sociale și de a învăța să înveți*

Competențele personale, sociale și de a învăța să înveți implică reflectarea asupra propriei persoane, gestionarea eficace a timpului, a informației, munca în chipă în mod constructiv, păstrarea rezilienței și gestionarea propriului proces de învățare și a carierei, susținerea bunăstării fizice și emoționale, menținerea unei stări de sănătate fizică și mintală, gestionarea conflictelor.

- *Competența de manifestare a conștiinței de apartenență la o comunitate națională și general umană.*
- *Competența de respectare a normelor morale și etice, de comportament și a bunelor maniere.*
- *Competența de adaptare psihosocială și educațională a elevilor, inclusiv a celor cu CES, în instituțiile de învățământ (competența de incluziune).*
- *Competența privind respectarea/ manifestarea dimensiunii de gen.*
- *Competența de adaptare la procesele globalizării și internaționalizării.*
- *Competența de interacțiune socială: stabilirea relațiilor interpersonale, integrarea în acțiunile în grup, colaborarea și cooperarea constructivă, soluționarea conflictelor, perceperea adecvată a situațiilor sociale și elaborarea unor tactici comportamentale flexibile.*

* Introdusă o categorie nouă de competențe transversale ca reflecție la noua disciplină școlară "Dezvoltarea personală" și la Recomandările Consiliului Europei privind *competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții* (Bruxelles, 22 mai 2018).

- *Competența de adaptare și rezistență la diferite crize: socială, economică, politică, valorică etc.*
- *Competența de adaptare la mediul în permanentă schimbare prin anticiparea schimbărilor, dar și înțelegerea contextelor de cauză și efect.*
- *Competența de orientare în spațiul informațional, politic, social, manifestând conștiința civică și rezistență la demersuri manipulative, de dezinformare, dar și la situații de stres.*
- *Competența de valorizare a demnității umane.*
- *Competența de operare cu entități de cunoaștere: analiză, sinteză, comparare, generalizare, abstractizare, caracterizare, extrapolare, disimulare, categorizare, sistematizare etc.*
- *Competența de memorare, percepere și de manifestare a voinței.*
- *Competența de formare continuă.*
- *Competența de învățare autoreglată/ autonomă, aplicând metode ca: luarea notițelor, modelare, elaborarea diagramelor, figurilor, tabelelor, precum și tehnici de eficientizare a lecturii pentru învățare; de elaborare a recenziilor, referatelor, tezelor, sintezelor, conspectului, rezumatului etc.*
- *Competența de a acționa în vederea satisfacerii unor nevoi de învățare prin autoformare/ autoinformare.*
- *Competența în creativitate, invenție și în asigurarea unor rezultate de înaltă calitate aplicabile în mediul real.*

1.6. Competențele cetățenești

Competențele cetățenești presupun capacitatea de a acționa în calitate de cetățean responsabil, de a participa pe deplin la viața civică și socială, pe baza înțelegerii conceptelor și structurilor sociale, economice, juridice și politice, precum și a evoluțiilor și a durabilității la nivel mondial.

- *Competența de participare activă în viața social-politică a țării.*
- *Competența de manifestare a respectului și de promovare a valorilor general umane, sociale, culturale etc. recunoscute de către comunitate: libertățile și drepturile omului, toleranța,*

democrația, prețuirea/ valorizarea justiției, egalității și a supremației legii.

- *Competența de abordare și înțelegere critică a principalelor evoluții ale istoriei naționale, europene și a lumii, a valorilor și politicilor mișcării sociale și politice, a schimbărilor climaterice și demografice.*
- *Competența de promovare a culturii, păcii și nonviolenței, de a respecta viața privată a altor persoane și de a manifesta responsabilitate pentru mediu.*
- *Competența de a-și apăra și de a-și afirma drepturile, interesele și nevoile.*

1.7. Competențe antreprenoriale

Competențele antreprenoriale se referă la capacitatea de a acționa în raport cu oportunitățile, ideile, intențiile și de a le transforma în valori pentru ceilalți.

Ele se axează pe creativitate, gândire critică, soluționarea problemelor, inițiativă și perseverență, colaborarea și activitatea în scopul planificării și gestionării problemelor culturale, sociale sau financiare.

- *Competența de a elabora și de a realiza proiecte și programe personale și de grup (planificarea afacerilor).*
- *Competența de a analiza diferite contexte și oportunități pentru promovarea ideilor în practică, în activitatea personală, socială, profesională.*
- *Competența de a lucra independent și în echipă pentru a mobiliza resursele (personale, logistice, informaționale, naturale etc.).*
- *Competența de a lua decizii financiare cu referire la cost și valoare.*
- *Competența de a comunica eficient și de a negocia cu alte persoane.*
- *Competența de a diminua (preveni) nesiguranța, ambiguitatea și riscul în procesul de luare a deciziilor.*
- *Competența în marketingul afacerilor.*

1.8. Competențele de sensibilizare și expresie culturală

Competențele de sensibilizare și expresie culturală implică înțelegerea și respectul față de modul în care ideile și înțelesurile sunt formulate și comunicate în mod creativ în diferite culturi și printr-o serie de arte și alte forme culturale. Totodată, acestea implică participarea la înțelegerea, dezvoltarea și exprimarea ideilor proprii și a sentimentelor de apartenență sau a rolului în societate în diverse moduri și contexte.

- *Competența de comunicare interculturală, de respectare și de promovare a diversității culturale, deschiderea pentru diferențele culturale.*
- *Competența axiologică: receptarea valorilor, inclusiv a celor artistice; crearea și promovarea valorilor; manifestarea gustului estetic etc.*
- *Competența de manifestare a atitudinilor pozitive față de tradiții, obiceiuri, experiențe valorice ale poporului.*
- *Competențe de manifestare a creativității în domeniul artelor.*
- *Competența de a exprima și interpreta cu empatie idei figurative și abstracte, experiențe și emoții prin intermediul diferitor forme artistice.*
- *Competența de abordare critică și responsabilă a proprietății intelectuale și culturale, manifestând o atitudine deschisă și respect față de diversitatea expresiilor culturale.*

Competența-cheie, în această formă de prezentare, constituie sursa și mijlocul de proiectare a competențelor generale, dar și specifice pentru educația extrașcolară (nonformală), una sau mai multe din ele fiind prioritară(e) pentru un domeniu sau altul al educației extrașcolare (nonformale).

2. COMPETENȚE GENERALE PE DOMENII ALE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

2.1. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul CULTURĂ și SOCIETATE:

- *Valorificarea aptitudinilor, nevoilor, intereselor, predispozițiilor proprii în alegerea adecvată a profilului și activităților specifice, oferite de instituțiile de educație extrașcolară (nonformală).**
- *Promovarea și dezvoltarea valorilor culturale și sociale prin participarea activă în viața socială, politică, culturală, manifestând responsabilitate, respect pentru alte persoane și convingerile lor, spirit critic și toleranță față de alte opinii.*
- *Valorificarea mijloacelor, contextelor, oportunităților de adaptare și interacțiune socială și culturală.*
- *Integrare în acțiuni de grup, colaborare și cooperare constructivă, comunicare eficientă în diferite situații contradictorii, manifestând un comportament flexibil și socialpozitiv.*
- *Transpunerea/ transferarea achizițiilor cognitive, afective și psihomotorii dobândite în cadrul învățământului formal în realizarea activităților alese din cadrul învățământului extrașcolară (nonformal).**
- *Valorificarea patrimoniului național, cultural, etnografic, turistic, etnocultural, antreprenorial, demonstrând spirit civic și inovator.*
- *Orientarea în spațiul social, cultural, politic, informațional, manifestând conștiință civică și rezistență la demersuri manipulative, de dezinformare, dar și la situații de stres.*
- *Valorificarea profilurilor social-pedagogic, social-psihologic, social-economic, social-cultural/ intercultural în vederea formării și dezvoltării orientărilor valorice în raport cu aptitudinile și oportunitățile proprii.*

* Această competență este valabilă pentru toate domeniile educației extrașcolare (nonformale).

- *Înțelegerea și conștientizarea diversității și integrității valorilor sociale europene, dar și general umane, conștientizând modul în care identitatea națională contribuie la identitatea europeană.*
- *Explorarea resurselor personale în diferite situații de viață determinate de condițiile sociale, economice, juridice, politice, culturale, manifestând atitudine de colaborare, asertivitate și integritate.*
- *Orientarea și adaptarea la procesele globalizării, internaționalizării, schimbarea de contexte sociale, economice, demografice, educaționale, manifestând relații interpersonale pozitive și participare socială de succes.*

2.2. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul ARTE:

- *Practicarea /aplicarea capacităților și abilităților artistice sub diverse forme și activități, manifestând potențial uman creativ, sensibilitate, implicare și inițiativă.*
- *Transferarea achizițiilor/talentelor artistice dobândite în cadrul activităților extrașcolare, în realizarea vocațională individuală, consemnând traseul de dezvoltare a persoanelor prin învățare și muncă, în funcție de specificul cerințelor și așteptărilor socioeconomice ale domeniului artistic și ale mediului de viață.*
- *Explorarea tendințelor de autocunoaștere, autoinformare, autoformare, autopromovare și autodeterminare personală în domeniul artistic practicat, asigurând prin propriile posibilități și capacități un marketing vocațional de calitate.*
- *Aprecierea și gestionarea fondurilor/produselor din domeniul artistic, dând dovadă de abilități ale unui creator/consumator fidel și elevat, capabil să contribuie astfel la sporirea prestigiului profesiilor artistice/culturale, promovarea și valorificarea întregului patrimoniu artistic la nivel local, național și universal.*
- *Valorificarea domeniului artistic în spațiul social, cultural, artistic și informațional manifestând compatibilitate cu profilul ales și asigurând automodelarea conștientă a personalității.*

2.3. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul ȘTIINȚĂ. TEHNICĂ. TEHNOLOGII:

- *Utilizarea limbajului științific în cadrul diferitor activități din domeniul Știință. Tehnică. Tehnologii.*
- *Transferarea și valorificarea competențelor formate în cadrul învățământului general pe aria curriculară Matematică și Științe în rezolvarea de probleme științifice, tehnice și tehnologice propuse de învățământul extrașcolar (nonformal).*
- *Proiectarea și realizarea unor experimente utilizând adecvat și eficient utilaje și tehnici de securitate.*
- *Construirea unor modele matematice, fizice, tehnice, tehnologice, manifestând creativitate, imaginație și deschidere spre inovații și rezolvare de probleme de diferit gen.*
- *Utilizarea TIC în rezolvarea problemelor de ordin științific, tehnic, ingineresc.*
- *Aprecierea critică a unor abordări științifice, tehnice, tehnologice propuse de savanți sau colegi, manifestând corectitudinea, claritatea argumentelor și toleranță față de alte opinii.*
- *Comunicarea în scris sau oral a rezultatelor propriilor investigații sau a activităților de creare a noilor produse (tehnice, tehnologice, ingineresti), angajând în discuții cadrele didactice, colegii, alte persoane interesate.*
- *Promovarea pe piață a propriilor produse tehnice, tehnologice, ingineresti inovative, elaborate/ construite în cadrul activităților educației extrașcolare (nonformale).*
- *Înțelegerea și conștientizarea impactului științelor și al tehnologiilor asupra vieții, conștientizând consecințele schimbărilor cauzate de activitatea umană, dar și a responsabilității fiecărui cetățean.*

2.4. Competențe generale/ transdisciplinare pentru domeniul SPORT, TURISM și AGREMENT:

- *Identificarea valorilor istorice, culturale și naturale ale ținutului natal, demonstrând discernământ, spirit civic și interes pentru cunoaștere.*
- *Explicarea efectelor educației fizice și sportului asupra sistemelor organismului, demonstrând gândire critică și pozitivă în conexarea diferitor domenii de studiu și de activitate.*
- *Utilizarea mijloacelor specifice dezvoltării armonioase și menținerii modului sănătos de viață, dând dovadă de interes și deschidere pentru dezvoltarea continuă.*
- *Practicarea educației fizice și sportului sub forme de activități recreative/ aplicative/ adaptive/ de pregătire, manifestând implicare, responsabilitate și abilități de lucru în echipă*
- *Coordonarea abilităților motrice în vederea realizării acțiunilor specifice probelor de sport, demonstrând interes pentru valorificarea posibilităților de învățare în scopul dezvoltării personale/ profesionale.*
- *Explorarea achizițiilor dobândite în cadrul educațional prin activități sportive, turistice și de agrement, manifestând autonomie și integritate morală, adevărate la valorile morale general umane.*

3. COMPETENȚE SPECIFICE PENTRU PROFILURILE EDUCAȚIEI ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTULUI EXTRAȘCOLAR

3.1. Domeniul CULTURĂ și SOCIETATE:

3.1.1. Competențe specifice profilului SOCIAL-PEDAGOGIC:

- *Cunoașterea și justificarea rațională a oportunităților și orientărilor sociale privind educația, formarea și cariera, axându-se pe valorile învățării pe tot parcursul vieții.*
- *Recunoașterea valorilor sociale în diferite contexte de viață, demonstrând atitudine pozitivă față de sine și cei din jur.*
- *Proiectarea și parcurgerea responsabilă și conștientă a traseului propriu de autoeducare, manifestând dorință de aplicare a experiențelor anterioare în diverse situații de viață.*
- *Aprecierea valorică a comportamentelor proprii și ale altor persoane în contextul normelor sociale, dând dovadă de atitudine critică și comunicare asertivă.*
- *Perceperea analitică a fenomenului educațional din societatea modernă, demonstrând atitudine pozitivă față de specialitățile de profil pedagogic și față de cariera didactică a tinerilor.*
- *Valorificarea abilităților de comunicare, de relaționare în contextul de modelare/ realizare a unor activități educaționale cu semenii sau cu elevi din clasele inferioare (seminare, traininguri etc.).*

3.1.2. Competențe specifice profilului SOCIAL-PSIHOLOGIC:

- *Abordarea și înțelegerea critică a problemelor psihosociale, manifestând interes și implicare în gestionarea diferitor relații interpersonale.*
- *Participarea activă în modernizarea societății, crearea condițiilor de socializare, demonstrând comunicare eficientă și atitudini constructive.*
- *Promovarea culturii și conștiinței vieții comunitare, contribuind la ridicarea calității vieții omului ca bază a dezvoltării continue a societății.*

- *Manifestarea interesului față de fenomene psihologice și modalități de asistență psihologică în societate.*
- *Participare în activități de asistență psihologică, realizate de specialiști în domeniu, în calitate de educabil și voluntar, demonstrând însușirea conștientă a unor mecanisme de realizare a acestui proces.*
- *Inițierea și implicarea în proiecte psihologice direcționate spre diminuarea și profilaxia unor fenomene asociale (narcomanie, violență școlară etc.), a deficiențelor de adaptare socială a personalității, a devianțelor comportamentale etc., sub conducerea specialiștilor în psihologie, psihopedagogie.*

3.1.3. Competențe specifice profilului SOCIAL-ECONOMIC:

- *Cunoașterea diferitor contexte și oportunități de aplicare în practică a ideilor personale, dovedind interes și implicare în depășirea provocărilor sociale și economice cu care se confruntă angajatorul și societatea.*
- *Planificarea și realizarea proiectelor cu valoare culturală, socială sau financiară, demonstrând conștiință civică și rezistență la problemele și tendințele financiare referitoare la cost și valoare.*
- *Gestionarea și promovarea rezultatelor antreprenoriale, manifestând autoevaluare critică și selectivă a sinelui și a resurselor sociale.*

3.1.4. Competențe specifice profilului INTERCULTURAL, ETNOCULTURAL:

- *Cunoașterea și exprimarea identității culturale proprii în context european, global, demonstrând gândire critică și atașament față de valorile naționale și general umane.*
- *Valorificarea experiențelor interculturale și etnoculturale în vederea dezvoltării personale pe parcursul vieții, manifestând interes axiologic și deschidere pentru sprijinirea diversității culturale.*
- *Aprecierea și apropierea elementelor specifice culturii altor țări, exprimând toleranță/ empatie și acceptare a diversității culturale.*

3.1.5. Competențe specifice profilului DEMOCRAȚIE ȘI DREPTURILE OMULUI

- *Perceperea și conștientizarea semnificației drepturilor și responsabilităților omului în societatea democratică.*
- *Gestionarea eficientă a acțiunilor de revendicare a drepturilor de la titulari de obligații, respectând normele democratice de securitate personală și socială.*
- *Cooperarea și realizarea unor proiecte de promovare a culturii, păcii, nonviolenței, respectarea vieții private, manifestând conștiință civică și autonomie în luarea deciziilor.*

3.1.6. Competențe specifice profilului ETNOGRAFIE:

- *Cunoașterea în timp și spațiu a evenimentelor și personalităților istorice din mediul local, național și universal, demonstrând înțelegerea continuității și a schimbărilor în istoria națională și cea universală.*
- *Analiza critică a informației din diferite surse și determinarea relațiilor de cauzalitate în istorie, demonstrând spirit civic activ și responsabil.*
- *Participarea directă și constructivă în viața/ activități civice(e) și socială(e), manifestând interes și atitudine pozitivă pentru cunoașterea lumii și a sinelui prin istorie.*
- *Promovarea valorilor istorice și a patrimoniului cultural, manifestând respect față de țară și neam.*

3.2. Domeniul ARTE:

3.2.1. Competențe specifice profilului MUZICĂ:

- *Perceperea/ receptarea diversității creațiilor muzicale din patrimoniul național și universal, folosind strategii de cunoaștere și înțelegere a formelor, stilurilor, genurilor și mijloacelor de expresie, dezvoltând pasiune pentru studiul individual, cercetarea și analiza teoretico-practică.*
- *Conștientizarea/ explorarea/ prelucrarea/ sistematizarea posibilităților și abilităților interpretative, asigurând respectarea particularităților individuale (vârsta, temperamentul, profilul*

motric), a metodelor și formelor de predare/ organizare a activităților în grup (ansambluri), individuale (solo) și a particularităților de selectare a repertoriului, manifestând interes pentru exteriorizarea trăirilor interioare și demontând valorile propriei personalități.

- Exteriorizarea/ reprezentarea deprinderilor și aptitudinilor interpretative, din perspectivele informațională (conștientă, operațională), operațională (gradul de utilizare/ prezentare) și creativă (demonstrarea practicii interpretative), exprimând interes pentru cunoașterea lumii și a sinelui.
- Promovarea artistică, culturală a creațiilor din repertoriul personal și din tezaurul muzical universal, manifestând măiestrie interpretativă și expresivă în contexte variate (în cadrul concertelor/ seratelor, expozițiilor, concursurilor, festivalurilor) și contribuind la promovarea domeniului artistic la nivel școlar, comunitar, național și dovedind totodată inițiativă, spirit creativ și preocupare pentru păstrarea, promovarea și valorificarea patrimoniului cultural-artistic.
- Aprecierea lucrărilor muzicale, manifestând o atitudine deschisă și respect față de valorile muzicii naționale și universale.
- Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, manifestând valori estetice în domeniul artei muzicale.

3.2.2. Competențe specifice profilului ARTA DRAMATICĂ/ TEATRALĂ. CINEMATOGRAFIA:

- Receptarea elementelor de limbaj specific artei teatrale/ cinematografice în contexte variate, manifestând sensibilitate față de diversitatea expresiilor culturale.
- Exprimarea de sine în situații de învățare și în contexte variate, manifestând creativitate în domeniul artei teatrale/ cinematografice.
- Aprecierea diversității culturale, manifestând respect și deschidere pentru promovarea valorilor culturii naționale și universale.
- Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, demonstrând experiențe și emoții prin intermediul diferitor forme artistice.

3.2.3. Competențe specifice profilului ARTA COREGRAFICĂ:

- *Receptarea creației coregrafice în situații de învățare și în contexte variate, manifestând sensibilitate pentru promovarea culturii naționale și universale.*
- *Interpretarea creativă a dansului în contexte variate, manifestând atitudine deschisă față de diversitatea culturală, valorile culturii naționale și universale.*
- *Aprecierea diversității culturale, manifestând atitudine pozitivă față de tradiții, obiceiuri, experiențe valorice naționale și universale.*
- *Aplicarea abilităților interpretative în viața socială, culturală, manifestând valori estetice autentice în domeniul artei coregrafice.*

3.2.4. Competențe specifice profilului ARTE PLASTICE/ VIZUALE; DECORATIVE:

- *Receptarea culturii plastice, a esteticii stilurilor plastice, a trăsăturilor distinctive ale genurilor și speciilor, a structurii operei și a mijloacelor plastice, manifestând atitudine pozitivă, atenție și concentrare în aprecierea critică și obiectivă a operelor de artă și determinând formarea propriului stil artistico-plastic.*
- *Interpretarea fenomenelor plastice, a operelor de artă în termenii adecvați limbajului plastic, conturând obiectiv și subiectiv relația dintre artă și societate, artă și realitatea vizuală, artă și natură, artă și religie, artă-univers, artă și etică, din perspectiva inter-/transdisciplinară.*
- *Aplicarea adecvată a limbajului de specialitate, a operelor și stilurilor de referință din cultura plastică, demonstrând abilități și vocație în diferite contexte artistico-plastice.*
- *Manifestarea culturii comunicării prin capacități de cunoaștere a noțiunilor fundamentale ale artelor plastice naționale și universale, a legităților și principiilor, metodelor și procedeelelor de efectuare a unei opere și de descifrare a mesajului ei plastic.*
- *Gestionarea/ interpretarea adecvată a fenomenelor și stilurilor plastice în contexte sociale, culturale, dând dovadă de interes și preferințe pentru domeniul vizat.*

- *Aprecierea critică a lucrărilor de artă plastică, decorativă, manifestând respect față de operele de artă de valoare.*
- *Aplicarea abilităților artistico-plastice în viața socială, culturală, manifestând creativitate și valori estetice în realizarea creațiilor de artă plastică, decorativă.*

3.3. Domeniul ȘTIINȚĂ. TEHNICĂ. TEHNOLOGII:

3.3.1. Competențe specifice profilului MATEMATICĂ ȘI ȘTIINȚE:

- *Cunoașterea și aplicarea achizițiilor proprii în contexte variate, manifestând sensibilitate față de întrebările la care științele și matematica pot oferi răspunsuri.*
- *Identificarea și explicarea exhaustivă a proceselor, fenomenelor din diverse domenii, utilizând concepte și metode ale științelor și matematice.*
- *Proiectarea și realizarea activităților de rezolvare a problemelor teoretice și/sau practice, manifestând precizie/ exactitate în algoritmul/traseul de soluționare a acestora.*

3.3.2. Competențe specifice profilului ȘTIINȚE ECOLOGO-BIOLOGICE:

- *Înțelegerea problemelor de mediu în profunzimea și complexitatea lor, manifestând curiozitate și interes în promovarea oportunităților de acumulare a experiențelor directe cu mediul natural.*
- *Explorarea/ investigarea componentelor, fenomenelor, proceselor, relațiilor caracteristice mediului înconjurător, manifestând atitudine critică și interes pentru promovarea valorilor de mediu și a modului sănătos de viață.*
- *Participarea în acțiuni de ocrotire a biodiversității prin parteneriate în vederea rezolvării problemelor ecologice la nivel individual, local, global, manifestând interes de menținere a stării de sănătate proprii și a celor din jur.*
- *Promovarea pe tot parcursul vieții a convingerilor necesității de protecție a mediului, demonstrând responsabilitate față de anticiparea și rezolvarea problemelor de mediu și față de gestionarea calității mediului.*

3.3.3. Competențe specifice profilului ȘTIINȚE TEHNICE:

- *Identificarea și descrierea elementelor/ produselor tehnice și a aplicabilității acestora, manifestând curiozitate și inventivitate.*
- *Investigarea dimensiunilor constructive și funcționale ale elementelor/ produselor tehnice, demonstrând perseverență și precizie.*
- *Gestionarea cunoștințelor și a capacităților din domeniul tehnic prin rezolvarea de probleme și situații-problemă cotidiene, dovedind interes pentru valorificarea judicioasă a elementelor/ produselor tehnice.*
- *Explorarea valorilor tehnice prin planificarea și efectuarea experimentelor de modelare tehnică, demonstrând ingeniozitate, interes pentru cercetare și învățare activă.*

3.3.4. Competențe specifice profilului TEHNOLOGII INFORMAȚIONALE ȘI COMUNICAȚIONALE:

- *Înțelegerea și explicarea rațională a conceptelor fundamentale în domeniul științific și tehnologic, manifestând gândire critică și inventivă asupra impactului aplicației și tehnologiilor informaționale și comunicaționale în societate.*
- *Realizarea demersurilor explorativ-investigative în domeniul științific și tehnologic, dovedind valoarea și funcționalitatea acestora în context social-economic.*
- *Administrarea achizițiilor științifice în contexte cotidiene, manifestând curiozitate pentru științe și tehnologii din perspectiva dezvoltării durabile.*
- *Promovarea rezultatelor proprii, justificând necesitatea progresului științific și tehnologic pentru dezvoltarea societății.*

3.3.5. Competențe specifice altor profilului: MODELAREA ARTISTICĂ; COLAJE DECORAȚIUNI; ARTA CULINARĂ ȘI SĂNĂTATEA; RECICLAREA CREATIVĂ; MEȘTEȘUGURI POPULARE etc.

- *Utilizarea materialelor, ustensilelor și tehnicilor specifice în diverse activități tehnologice, manifestând curiozitate și interes pentru inovații.*

- *Confecționarea unor obiecte simple utilitare și decorative, dând dovadă de motivație pentru creativitate și gust estetic.*
- *Transpunerea achizițiilor tehnologice, digitale în contexte educaționale și cotidiene, demonstrând grijă pentru mediul natural și cei din jur.*
- *Realizarea proiectelor tehnologice pentru soluționarea unor probleme practice utilitare, manifestând atitudine creativă, responsabilă și etică în utilizarea tehnologiilor.*
- *Crearea de produse digitale specifice situațiilor de învățare, dând dovadă de corectitudine, adecvare și respect pentru etica mediilor virtuale.*

3.4. Domeniul SPORT. TURISM și AGREMENT:

3.4.1. Competențe specifice profilului SPORT RECREATIV:

- *Recunoașterea beneficiilor sportive – recreative, manifestând interes și deschidere pentru practicarea sistematică a activităților motrice și sportive.*
- *Explorarea potențialului motric în activități educaționale și cotidiene, dând dovadă de cunoaștere a normelor unui mod de viață sănătos și de capacitatea de aplicare a acestora.*
- *Practicarea activităților motrice individuale și colective pentru satisfacerea nevoilor de mișcare, dând dovadă de autocontrol în vederea dezvoltării fizice și armonioase.*
- *Adaptarea experiențelor motrice variate în activități competiționale și necompetiționale, manifestând integritate morală, corectitudine, demnitate, onestitate.*

3.4.2. Competențe specifice profilului SPORT APLICATIV:

- *Identificarea deprinderilor, calităților și capacităților motrice aplicative, dând dovadă de curiozitate și deschidere pentru autocunoaștere și explorare.*
- *Practicarea mijloacelor de bază și specifice probelor de sport pentru mărirea potențialului motric, demonstrând interes și implicare în activități de învățare.*

- *Adaptarea potențialului psihomotric pentru depășirea diferitor forme de obstacole, individual și în grup, manifestând responsabilitate față de sănătatea personală și grijă față de mediu.*
- *Explorarea deprinderilor motrice de bază și aplicative în activități recreative și competiționale, demonstrând inițiativă și implicare, responsabilitate pentru succesul comun.*

3.4.3. Competențe specifice profilului SPORT ADAPTIV

- *Recunoașterea efectelor terapeutice și sanogenetice, dând dovadă de atitudine pozitivă în menținerea stării fizice optime.*
- *Maximizarea potențialului biomotric prin activități motrice specifice, manifestând interes și deschidere pentru dezvoltarea continuă.*
- *Exprimarea condiției fizice conform propriilor abilități și capacități, individual și în grup, dând dovadă de autocontrol și autoreglare în activități de învățare.*
- *Adaptarea capacității de mișcare în scop recreativ și competițional, demonstrând interes și implicare în evenimentele socioculturale.*

3.4.4. Competențe specifice profilului TURISM:

- *Identificarea realității istorico-geografice la nivel local, regional și global, demonstrând respect și interes față de tradițiile, obiceiurile, valorile neamului și ale popoarelor lumii.*
- *Explicarea fenomenelor, proceselor și relațiilor mediului înconjurător, manifestând interes și deschidere pentru cunoaștere, estimare și cercetare.*
- *Explorarea tehnicilor și mijloacelor specifice turismului în activități de învățare și de concurs, demonstrând participare activă, atitudine pozitivă, interes pentru sănătatea proprie și dezvoltarea personală.*
- *Gestionarea experiențelor acumulate în practicarea individuală și colectivă a formelor de turism, dând dovadă de inițiativă, respect și responsabilitate față de mediul înconjurător.*

3.4.5. Competențe specifice profilului SPORT DE PERFORMANȚĂ/ PREGĂTIRE SPORTIVĂ:

- *Explicarea efectelor antrenamentului sportiv asupra pregătirii continue, manifestând gândire critică și pozitivă pentru autocunoaștere și menținerea stării optime de sănătate.*
- *Integrarea pregătirii fizice, tehnico-tactice, teoretice și psihologice specifice probei de sport conform modelului, demonstrând atitudine și interes pentru autodezvoltare.*
- *Explorarea potențialului intelectual și motric în activități educaționale și competiționale, dând dovadă de autocontrol, respect și responsabilitate în vederea obținerii performanțelor sportive.*
- *Gestionarea abilităților specifice probei în activități cotidiene, demonstrând participare activă și atitudine pozitivă față de dezvoltare în contextul orientării profesionale.*

4. TAXONOMIA COMPETENȚELOR

Taxonomia competențelor reprezintă un instrumentar de proiectare și evaluare a competențelor și unităților de competențe specifice disciplinelor școlare/ extrașcolare/ tipurilor de activități.

4.1. Domeniul de cunoaștere și înțelegere

Categoriile de competențe Nr. specifice disciplinei școlare/ crt. extrașcolare (generale)/ tipurilor de activități	Concepte operaționale
1. Competența de receptare și interiorizare 1.1. <i>receptarea și înțelegerea;</i> 1.2. <i>identificarea;</i> 1.3. <i>definirea și recunoașterea;</i> 1.4. <i>perceperea;</i> 1.5. ...	<ul style="list-style-type: none">• Identificarea de noțiuni, fenomene, procese, relații etc.;• definirea unor noțiuni;• observarea unor fenomene;• enumerarea unor fapte, fenomene, procese etc.;• reproducerea unor definiții, texte etc.;• culegerea de date, informații etc.;• descrierea faptelor, fenomenelor, proceselor etc.;• evidențierea faptelor, fenomenelor, proceselor etc.

4.2. Domeniul de aplicare și operare cu entități de cunoaștere

Categoriile de competențe Nr. specifice disciplinei școlare/ crt. extrașcolare (generale)/ tipurilor de activități	Concepte operaționale
2. Competența de operare și prelucrare primară a datelor/informațiilor, observărilor 2.1. <i>utilizarea;</i> 2.2. <i>prelucrarea;</i> 2.3. <i>alegerea;</i> 2.4. <i>explorarea;</i> 2.5. <i>descompunerea;</i> 2.6. ...	<ul style="list-style-type: none">• Analiza și sinteza;• compararea și disimilarea;• stabilirea unor relații;• categorizarea și clasificarea;• inducția, deducția;• investigarea;• explorarea;• experimentarea;• rezolvarea exemplurilor simple.

<p>3. Competența de modelare și algoritmicizare</p> <p>3.1. folosirea;</p> <p>3.2. utilizarea;</p> <p>3.3. rezolvarea;</p> <p>3.4. modelarea;</p> <p>3.5. ...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Construirea schemelor, modelelor; • aplicarea schemelor, modelelor, algoritmilor; • rezolvarea de probleme prin modelare și algoritmicizare; • anticiparea unor rezultate; • reprezentarea datelor; • structurarea.
<p>4. Competența de exprimare, fundamentare și argumentare</p> <p>4.3. argumentarea;</p> <p>4.4. producerea;</p> <p>4.5. exprimarea;</p> <p>4.6. explicarea;</p> <p>4.7. descrierea</p> <p>4.8. ...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Descrierea argumentată a unor procese, fenomene, sisteme; • generarea de idei, concepte, soluții; • argumentarea unor enunțuri; • demonstrarea; • interpretarea; • ilustrarea; • relatarea; • stabilirea interrelațiilor dintre fapte, fenomene, procese (cauza-consecința).
<p>5. Competența de operare și prelucrare secundară a rezultatelor, datelor, observațiilor</p> <p>5.1. realizarea;</p> <p>5.2. analiza;</p> <p>5.3. relaționarea</p> <p>5.4. ...</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Concluzionarea; • evaluarea rezultatelor; • analiza sistemică a unor date, fenomene, procese; • elaborarea de strategii; • relaționarea între diferite tipuri de reprezentări; • producerea de noi idei; • extrapolarea; • extinderea; • abstractizarea; • aprecierea; • deducția, inducția.

4.3. Domeniul de integrare și transfer

Nr. crt.	Categoriile de competențe specifice disciplinei școlare/ extrașcolare (generale)/ tipurilor de activități	Concepte operaționale
6.	Competența de integrare	<ul style="list-style-type: none">• Generalizarea și particularizarea;• optimizarea;• transpunerea;• transferarea;• adaptarea și adecvarea la contexte;• planificarea;• gestionarea;• cercetarea individuală și în grup;• conceptualizarea;• rezolvarea studiilor de caz, a situațiilor-problemă;• luarea de decizii;• comunicarea eficientă;• proiectarea autoformării;• manifestarea voinței;• etc.
6.1.	<i>transferul și medierea;</i>	
6.2.	<i>modelarea;</i>	
6.3.	<i>realizarea;</i>	
6.4.	<i>transferarea și aplicarea;</i>	
6.5.	<i>proiectarea;</i>	
6.6.	<i>elaborarea de proiecte;</i>	
6.7.	<i>...</i>	

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. *Codul Educației al Republicii Moldova*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2014, nr.1319-324.
2. *Competences for democratic culture*. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Council of Europe, March 2016.
3. *Curriculum pentru Educație Timpurie*, MECC, Chișinău, 2018.
4. *Curriculumul la disciplina „Educație pentru societate”*, 2018.
5. *Curriculumul Național pe discipline școlare pentru învățământul primar, gimnazial și liceal*, 2018.
6. Guțu, Vl. (coord.), Bîrnaz, N., Dandara, O., Goraș-Postică, V., Handrabura, L., Muraru, E., Paladi, F., Șevciuc, M., Velișco, N. *Cadrul de referință al Curriculumului Universitar*. Chișinău: Centrul Editorial-Poligrafic al USM, 2015.
7. Guțu, Vl. (expert-coord.naț.), Vrânceanu M. (expert-coord.naț.), Cutasevici, A. (coord.naț.), Crudu, V. (coord.naț.), Clichici, V. (coord.), Ciobanu, L., Mocanu, L., Straistari-Lungu, C., Duminică, S., Dascal, A. *Cadrul de referință al Educației Timpurii din Republica Moldova*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Chișinău: Lyceum, 2018.
8. Guțu, Vl., Pogolșa, L.(coord.), Crudu, V. (coord.), Bucun, N., Ghicov, A., Achiri, I., Gremalschi, A., Velișco, N., Goraș, M., Gaiciuc, V., Lungu, C., Ceapa, V., Cotovițaia, D., Marț, V., Ghenciu, N., Gînu, D., Eftodi, A. *Cadrul de referință al Curriculumului Național*. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova, Institutul de Științe ale Educației. Chișinău: Lyceum, 2017.
9. Henry J., Cormier V. *Qu'est-ce qu'une compétence?* In: Les archives de DISCAS, 2006.
10. Recomandările Consiliului Europei privind *competențele-cheie pentru învățarea pe tot parcursul vieții*. Bruxelles, 22 mai 2018.
11. <http://www.oecd.org/pisa/pisa-2018-global-competence.htm>
12. https://www.google.com/search?biw=1366&bih=654&tbm=isch&sa=1&ei=HoPLWqn8M8Oy0gXj0I6oAw&q=pisa+competence&oq=pisa+competence&gs_l=psy-ab.3...5730.12790.0.14278.17.16.1.0.0.0.108.1526.12j4.16.0...0...1c.1.64.psy-ab..0.11.972...0j0i67k1j0i30k1j0i19k1j0i10i19k1j0i8i30k1j0i24k1j0i8i30i19k1.0.2w_5HgZBbvc#imgsrc=PuDa8Jpnxzq4TM

**CURRICULUM DE BAZĂ:
competențe pentru educația și învățământul extrașcolar**

Format 70 × 100/12.
Tiraj: 400 ex.

Comanda 104/20.

Centrul Editorial-Poligrafic al USM
Str. A.Mateevici, 60, Chișinău, MD 2009